

זר הנושא את כפיו/נשיאת כפים שלא בשעת תפלה **הרב אלחנן אשר הכהן אדלר**

1) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף כד עמוד ב

איבעיא להו: מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין? תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין, ותיבעי למ"ד אין מעלין; תיבעי למ"ד מעלין, הני מילי תרומה דעון מיתה היא, אבל נשיאות כפים דאיסור עשה - לא, או דלמא לא שנא? תיבעי למ"ד אין מעלין, הני מילי תרומה דמיתאכלא בצנעא, אבל נשיאות כפים דבפרהסיא, אי לאו כהן הוא כולי האי לא מחציף אינש נפשיה, או דלמא לא שנא? רב חסדא ורבי אבינא, חד אמר: מעלין, וחד אמר: אין מעלין.

2) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב

ואמר רבי יוסי: מימי לא עברתי על דברי חברי. יודע אני בעצמי שאיני כהן, אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן - אני עולה.

3) תוספות מסכת שבת דף קיח עמוד ב

אילו היו אומרים לי חברי עלה לדוכן - לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל.

4) דרכי משה הקצר אורח חיים סימן קכח

(א) כתבו התוספות פרק כל כתבי (שבת קיח: (ד"ה אילון)) לא (ידעתי) [ידע ר"י] מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך עכ"ל ומצאתי כתוב על זה ולפי זה יכול הישראל לעלות עם הכהנים והם יברכו לרוב עם הדרת מלך מה טוב אכן לא נהגו ואולי אפשר אף בלא כהנים יעלו עכ"ל ועל דברי התוספות קשה לי דהא איתא בהדיא בכתובות פרק שני (כד ב) דזר הנושא את כפיו עובר בעשה ואפשר דר"י לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים אבל לבד הוא עובר בעשה וצריך עיון:

5) שולחן ערוך אורח חיים סימן קכח סעיף א

אין נשיאת כפים בפחות מ', והכהנים מהמנין. ואין לזר לישא כפיו, אפ"ל עם כהנים אחרים (בפ' ב' דכתובות דזר עובר בעשה, ותוספ' פ' כל כתבי א לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה, ואפשר דעם כהנים אחרים שרי וצ"ע).

6) מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן קכח סעיף א

לא ידע ר"י - פי' דא' ר"י מימי וכו' ע"ש בתו' וקשה דהא בכתובות אמרי' דזר הנוש' כפיו עובר בעשה ותו' בד"מ דבכתובות מיירי בפ"ע ובשבת מיירי עם כהנים אחרים, וצ"ע מנ"ל לר"י חילוק זה ואפשר דס"ל לר"י דאיסור עשה היינו מה שמזכיר השם לבטל בברכ' ועססי' רט"ו ולולי דברי ר"י היינו אומרים דר' יוסי לא קאמר רק שה' עולה לדוכן ואף על פי שה' לו גנאי בדבר באמת לא היה מברך ועיין בס' ב"ש ובחי' רש"א

7) מחצית השקל על שולחן ערוך אורח חיים סימן קכח סעיף א

ואפשר דסבירא ליה לר"י כו' מה שמזכיר השם לבטלה. ודלא כפירוש רש"י הנ"ל, אלא משום ברכה לבטלה, לכך עובר הזר בעשה. וזהו שסיימו התוספות אם לא משום ברכה לבטלה, והיינו עשה המוזכר בכתובות. ואף על גב דבברכה לבטלה איכא לא תעשה וכדאמרינן בברכות ל"ג [ע"א] כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר בלא תשא [שמות כ, ז], לזה רמז מ"א ועיין סוף סימן רט"ו, ר"ל שהביא שם מחלוקת הפוסקים דהרמב"ם [שו"ת פאר הדור סימן קה] סבירא ליה דהוא דאורייתא אבל התוספות [ראש השנה לג, א ד"ה הא] סבירא להו דאינו רק אסמכתא. וכתב שם מ"א וז"ל, וכן הוא בתמורה דף ד' [ע"א] פשטא דתלמודא דהוא דאורייתא, והתוספות מפרשים כו', עכ"ל. ור"ל, דאמרינן שם [ג, ב] המקלל חברו בשם לוקה, דכתיב [דברים כח, נח - נט] אם לא תשמר כו' ליראה את השם הנכבד כו' והפלא ה' את מכותך, והיינו מלקות. ופריך ואימא קרא מיירי במוציא שם שמים לבטלה אבל מקלל חברו בשם לא סגי ליה במלקות, ומשני לחד תירוץ הא אין עונשין אלא

א"כ מזוהירין, וא"כ בשלמא אי קאי אמקלל מצינו אזהרה וכדאיתא שם, אבל אי קאי אמוציא שם שמים לא מצינו לו אזהרה. ופריך והא מצינו אזהרה למוציא שם שמים לבטלה את ה' אלקיך תירא [דברים ו, יג], ומשני האי אזהרת עשה ובעינן אזהרת לאו, אלא על כרחך קרא (דואם) [דאם] לא תשמור קאי אמקלל, וא"כ נשאר למוציא שם שמים לבטלה עשה דאת ה' אלקיך תירא, ודרשה דעובר בלא תעשה דלא תשא דאיתא בברכות דף ל"ג סבירא להו דהוי אסמכתא. וא"כ אתי שפיר הא דאמרינן בכתובות דאיכא עשה בזר העולה, והיינו משום ברכה לבטלה דאיכא עשה דאורייתא ולא לא תעשה, והיינו לפי תירוץ זה לא סבירא ליה החילוק שכתב מ"א לקמן סימן רט"ו בין מזכיר השם לבטלה או מברך לבטלה:

8 הפלאה מסכת כתובות דף כד עמוד ב

אמנם אלולי דברי רמ"א ז"ל ה' נראה לענ"ד להיפך, דס"ל להר"י דמ"ש כאן איסור עשה הוא דוקא עם כהנים אחרים, והוא דנלענ"ד פשוט דכמו דאיכא עשה לכהנים לברך את ישראל ה"נ איכא מצות עשה לישראל להתברך מן הכהנים, וכן מצינו בכל מקום אף על גב דבתורה אינו מפורש הצווי אלא על העושה המצוה על שניהם, כגון ביבם יבמה יבא עלי' והמצות עשה גם עלי', תדע דהא קאמר ביבמות דף כ' דדוחה לא תעשה ואיך היא עוברת על הל"ת אם אין המצוה עלי' כמ"ש תוס' בגיטין דף מ"א. שוב מצאתי מפורש בספר חרדים שכתב כן שהעשה נמי על ישראל להתברך, ואיתא בסוטה [לח א] אמור להם כאדם האומר לחבירו פנים כנגד פנים, א"כ זר העולה בין הכהנים לדוכן אינו מתברך מן הכהנים ודוקא עם כהנים אחרים מיירי הכא. ובאמת ליכא משום ברכה לבטלה דאפשר בזמן הש"ס אחד מברך לכולן אלא משום מניעת מצות עשה דאינו מתברך מן הכהנים פנים כנגד פנים. ולפ"ז יש לתרץ דברי התוס' בשבת דכוונתם דמיירי באמת עם כהנים אחרים דאיכא עשה אלא דכיון דהוא שב ואל תעשה דאינו מתברך שפיר קאמר ר' יוסי דהי' שומע לדברי חביריו, וכן משמע לשון עלה לדוכן הייתי עולה משמע דהאיסור הוא מחמת עליה לדוכן שאינו מתברך פנים כנגד פנים, ולא ידע ר"י כשהוא לבדו דליכא מניעת העשה שיתברך מפי הכהנים מה איסור יש אם לא משום ברכה לבטלה דאז צריך שיברך בעצמו, ואפשר דמשמע לי' לר"י קצת שם דמיירי נמי כשהוא לבדו לכך כתבו דלא ידע ר"י וכו'.

9 משך חכמה במדבר פרק ו פסוק כג

כה תברכו. שבת פרק כל כתבי (דף) קיח, ב. א"ר יוסי: מעולם לא עברתי על דברי חברי, יודע אני שאין אני כהן, ואילו אמרו 'עלה לדוכן!' הייתי עולה. פירוש, שהיה עולה ולא היה מברך, שלא היה עובר על איסור עשה ב"כה תברכו" דאמר בפרק האשה שנתארמלה. רק שהיה חשש בעלייתו לדוכן כדאמר: העומדים אחריו הכהנים אינם בכלל ברכה (סוטה, לח, ב), דמראין עצמן שאינם רוצים להיות מן המבורכים. ודוקא דלא אניסי, הא אניסי כמו עמי שבשדות הן בכלל ברכה. עיין שלהי ראש השנה ומסכת סוטה (לח, ב). אם כן, נראה דזר העולה לדוכן מראה בעצמו שאינו בכלל המבורכים, וחסר ברכת כהנים. אבל כיון שמעולם לא עבר על דברי חביריו, ואם תביריו יאמרו לו "עלה לדוכן!" הרי הוא אנוס, ותו הוי בכלל ברכה, כיון שמה שהוא עולה לדוכן אין זה מצד שאין חפץ בברכה, רק מצד ציווי חביריו. ואם כן הוא בכלל ברכה, לכן עולה לדוכן, דאין בזה איסור.

10 פני יהושע מסכת כתובות דף כד עמוד ב

בגמרא אבל נשיאות כפים דאיסור עשה. ופרש"י דכתיב כה תברכו אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה עכ"ל. מכאן מקשין קושיא עצומה על הא דאיתא פ' כל כתבי [שבת קי"ח ע"ב] אמר רבי יוסי מימי לא עברתי וכו' אם אמרו לי עלה לדוכן הייתי עולה וכתבו שם התוספות לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן ותמהו עליו רבים היאך אישתיטתא לר"י בעל התוספות סוגיא ערוכה דהכא ונדחקו ליישב. ונראה לענ"ד דלא קשיא מידי דעל כרחך הא דדרשינן כה תברכו ולא לזרים היינו בבית הבחירה דוקא כדאיתא בסוטה [ל"ח ע"ב] דעיקר קרא בבית הבחירה איירי והתם ודאי אסור משום שמברכין בשם המפורש אבל בגבולין דלית לן קרא שפיר הקשה ר"י מה איסור יש בזר דלא יהא אלא קורא בתורה ואי משום ברכה לבטלה מסתמא ר"י לא בירך ברכה שאינה צריכה ואיהו לא קאמר אלא הייתי עולה והא דאמרינן הכא דאיסור עשה אף על גב דאיירי בגבולין כדאמרינן לקמן נשיאות כפים בבבל ראיא מ"מ הכא קאמר לרבנותא דאיכא למימר דאין מעלין אפילו מנשיאות כפים בבית הבחירה ליוחסין כיון דליכא אלא איסור עשה. אבל מאן דאית ליה מעלין היינו משום דבפרהסיא לא הוי מחציף נפשיה וזה שייך אפילו בגבולין, כן נראה לי ודו"ק:

11) משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן קכח סעיף א

(ג) ואין לזר - דכתיב כה תברכו וגו' אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה ועיין בב"ח שכתב דדוקא עם נשיאת כפים ואפילו אם לא בירך מתחלה אקב"ו וכו' אבל אם יברך ברכת כהנים בלא נשיאת כפים אינו עובר בעשה ומפמ"ג משמע דאיסור יש בכלל גווי. כתב בספר מגן גבורים דהא דאמרה תורה אתם ולא זרים אינו רק במתכוין לכוונת המצוה אבל אי לא מכוין כלל לכוונת המצוה רק שלא לעבור על דברי חבריו שחשבו שהוא כהן ואמרו לו עלה לדוכן פשיטא דאין כאן איסור עשה כלל עי"ש ונ"ל דכ"ז דוקא למאי דקי"ל לעיל בסימן ס' ס"ד דמצות צריכות כונה דאל"ה אינו מותר רק דוקא אם מכוין בפירוש שלא לשם מצוה או שאינו מכוין כלל לברכה ועיין בבה"ל:

(ד) אפילו וכו' - ר"ל [ב] אפילו אם נימא דעשה אינו עובר הזר כשמברך עם כהנים דהמיעוט אתם ולא זרים הוא רק כשמברך לבדו אפ"ה עכ"פ אסור משום הברכה שמברך בתחלה אשר קדשנו וכו' דהוי לבטלה דרק לכהנים צותה התורה לברך את ישראל:

(ה) בזר העולה - אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים צותה התורה לברך את ישראל [תוס' שם]:
(ו) ואפשר עם וכו' - ר"ל בזה קאמר הר"י דאינו עובר בעשה רק משום איסור ברכה לבטלה ולדינא הסכימו האחרונים דאין לחלק בזה ובכל גווי עובר בעשה:

12) ביאור הלכה סימן קכח סעיף א

זור עובר בעשה - עיין במשנה ברורה שכתבנו ונ"ל דכ"ז דוקא למאי דקי"ל דמצות צריכות כונה וכו' ולכאורה לפ"ז יש לתמוה על מנהג העולם שנוהגין לברך אחד לחבירו בין שהוא כהן או זר בעת שמלוה אותו בלשון יברכך וגו' ואף דברכה כזו הוא שלא בשעת התפלה וידוע הוא מה שאיתא בירושלמי פ"ד דתענית לא מצינו נשיאת כפים בלא תפלה הלא זהו בודאי רק תקנתא דרבנן דקבעוהו בתפלה ומדאורייתא אינו תלוי בזה כלל תדע דהלא תפלה גופא לרוב הפוסקים הוא דרבנן וא"כ כיון דמדאורייתא יוצא בברכה בעלמא כשמברך אותם אפילו שלא בשעת תפלה וע"ז אמרה התורה אתם ולא זרים האיך מותר לזר לברך אחד לחבירו בלשון זה וא"כ יש ראייה ממנהג העולם להא דקי"ל מצות צריכות כונה. ואולי יש לומר דטעם המנהג משום דס"ל כהב"ח דדוקא בפריסת ידים עובר הזר בעשה א"נ דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפים בלא תפלה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ב"כ בלא תפלה בין כהן בין ישראל הוי כמכוין בפירוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים ולכן שרי:

13) תורה תמימה הערות במדבר פרק ו הערה קלא

ענין זר הנושא את כפיו הוא כשעולה לדוכן לברך את ישראל בברכת כהנים, ונראה דלכן נקרא ע"פ רוב ענין ברכת כהנים בשם נשיאות כפים להבדיל מסתם ברכות בכלל אשר בודאי א"א להגביל רק לכהנים, יען כי הלא לכל איש מותר לברך איש את רעהו, ואפילו זרים, ורק בזה מצויינת ברכת כהנים שהיא בנשיאת כפים, כפי שיבא בדרשה בסמוך. ויש להעיר על מה שמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנוהגין בברכות חתנים וכדומה, אחרי כי כמבואר הוי סדר ברכה זו מיוחדת רק לכהנים, ולזרים יש בזה איסור עשה, ודוחק לומר כי לכהנים מסורה רק בנוסח הברכה שמבואר בפרשה יברכך וגו', יען כי כפי שמתבאר מסוגיא דמנחות י"ח א' הוי ענין נשיאות כפים עבודה כשאר עבודות שבמקדש. ואני שמעתי מאיש אמונים שהגר"א מוויילנא ברך את הג"מ רי"ח לנדא מו"ץ דוויילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראש הגר"י"ח בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי לא מצינו ברכה בשתי ידים רק לכהנים במקדש, וזולת זה לא ראיתי ולא שמעתי מי שיעיר בזה, והיא הערה נפלאה, ודוחק לומר דכל עיקר מצות נשיאות כפים היא רק בצבור בעשרה משום דבר שבקדושה, דזה הוי רק אסמכתא, כמש"כ הר"ן פ"ג דמגילה. וגם נ"ל דאפילו לכהן לא הורשה לברך ברכה פרטית בנש"כ שלא בזמן ומקום הנקבע לזה. וראיה נ"ל ממ"ש במגילה כ"ז ב' שאלו לר"א בן שמוע במה הארכת ימים א"ל מעולם לא נשאתי כפי בלא ברכה, ואם כפשוטו קשה מאי רבותיה, אלא הכונה שלא נשא כפיו לברכה בעלמא שלא בשעת מצוה וחיוב ברכה, ודו"ק.

14) סידור רבי יעקב עמדין

מנהגם של ישראל לברך הילדים בליל שבת אחר התפלה או בכניסה לבית שאז חל השפע... ומניחין שתי ידיהם על ראשיהם כמו שמצינו בכל המברכים כדרך שנהג משה רבנו עליו השלום בעין יפה כך ראוי למברך לעולם, כי טוב עין הוא יברך. וכן כהנים בברכת כהנים בשתי ידיים ... וכן היה מנהג אבי מורי הגאון ז"ל. ולא כחסרי דעת שחושבין שיש קפידא לברך דוקא ביד אחת

15) ספר תוספות ירושלים – הלכות נשיאת כפים

והנה ראיתי להזכיר שראיתי דרך כמה כהנים כשנתפרדים איש מעל רעהו או יושבים בחבורה בחדוה, אומר כאשר אני כהן ואברך בברכת כהנים יברך ד' וכו' עד כל הברכה. ואני חוכך בזה כי מוטב לשפתי כהן ישמרו דעת כי קרוב הוא לברכת כהנים שאינו אלא בתפילה עם כל דיניו שמבואר לעיל (סימן קכ"ח) כי באמת כוונתו לברכו בברכה שמסר לו ד' לברך את ישראל. ואף שאינו מכוין לשם מצות ברכת כהנים מ"מ הא קיי"ל ר"ה (דף כ"ח) לעבור בזמנו לא בעי כוונה וכל יומא זמנו הוא דאי מקלע ליה ציבורא מברך ע"ש.

16) מעשה רב החדש – הנהגות הגר"א

הגר"א זצ"ל לא הסכים למנהג לומר ברכת כהנים כשמלוה חבירו